Hlucká svatba

Marie Plačková

© 2011

Foto na obálce - ženich Vávra, nevěsta Straňáková. Rodiče Tomanky za zámkem. Foto na titulní stránce - nevěsta Hladníková se ženichem Kremrem.

P ř e d m l u v a

Za poslední desetiletí se pohled společnosti na svatbu a manželství výrazně změnil. Počet dětí, které se u nás narodily mimo manželství, stoupl za poslední léta čtyřnásobně. Dříve lidé sňatkem svému okolí oznamovali, že jsou definitivně zadaní, což bylo důležité hlavně pro ženy. Pokud se žena nevdala, byla „divná", říkalo se o ní, že je stará panna nebo taky modrá punčocha, což platilo především o ženách, které chodily do práce a společensky se angažovaly. Změnil se i pohled na nemanželské děti. Nikdo je dnes nešikanuje, nikdo se jim neposmívá a to ani na venkově ne, přestože tam si lidé vidí „do talíře" daleko víc než ve městech. Nikdo v rodném listu nepátrá po tom, zda se uchazeč o studium či zaměstnání narodil z lože manželského či nikoliv. Tahle kolonka vymizela z rodných listů už krátce po druhé světové válce. Ale není to tak dávno, ještě v šedesátých letech minulého století, bylo nemanželské dítě považováno téměř za pohromu. Dokonce i fakt, že se „holka musela vdávat" se propíral široko daleko.

Instituce manželství se držela nad vodou ještě několik desetiletí, než se začala neodvratně potápět. Pokud se manželé dohodnou na péči o děti a rozdělení majetku, rozvodové řízení proběhne raz dva. Nezkoumá se, z čí viny k rozvodu dochází, jako tomu bylo dřív. Být rozvedený není společenské stigma. Rozvod je nepříjemná záležitost, ale nebere se už jako ostuda. Dříve mělo manželství obecně vyšší hodnotu, zejména z pohledu věřících. „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj" platí už jen pro nevysoké procento věřících, a ani to ne vždy, protože i ti se rozvádějí.

Rodina je sice stále považována za základní kámen dobře fungujícího státu, ale žádný zákon nenařizuje, že musí být zastřešena manželstvím. Zastánci manželství tvrdí, že vstupem do manželství si dva lidé dávají najevo, že to spolu myslí vážně a chtějí si stát po boku v dobrém i zlém a že nezačnou balit kufry, sotva na ně někdo jiný svůdně zamrká. Stoupencům volných svazků vyčítají nedostatek zodpovědnosti a potřebu ponechat si otevřená zadní vrátka pro případ, že se vztah pokazí.

Zatímco v devadesátých letech se nesezdaným párům rodilo každé dvanácté dítě, dnes je to každé třetí. Skoro 40 % dětí, které se narodily v roce 2008, nežije v klasické rodině. Svatba už není „in", je zkrátka „out". To v dobách, kdy byly báby našich pradědů ještě mladé, to bývalo jinak. Odjakživa bylo Božím zákonem stanoveno, že mladí lidé nacházejí jeden druhého a spolu pak uzavírají manželství - svazek na celý život. Uzavření tohoto svazku bylo proto bráno jako velice závažný a důležitý krok. Svatba byla událostí, která byla dlouho a důkladně připravována a do smrti se na ni vzpomínalo. V každé dědině se ovšem odehrávala svatba trochu jinak.

Podle hluckých písmáků a kronikářů Františka Hořínka, Matěje Sadílka, Josefa Dufky a Františka Pospíška jsme se v této skromné brožurce pokusili popsat svatbu hluckou. Snad se prostřednictvím tohoto textu alespoň na chvilku ocitneme v době, kdy ještě manželství bylo opravdu posvátnou záležitostí.

HLUCKÁ SVATBA

Námluvy

Když se ženich s nevěstou dohodli, že by se mohli vzít a sňatku se nestavily do cesty žádné překážky, například velké rozdíly majetkové, oznámil ženich rodičům nevěstiným, že přijde zítra s otcem na námluvy, asi těmito slovy:

„Strýčku a tetičko, nebudete-li mět nic proti tomu, došel bych zítra s našima!"

Námluvy bývaly obyčejně v pátek a vždy přirozeně v domě nevěsty.

K večeru před námluvami se šel ženich nevěsty zeptat, zda se nálada rodičů nevěstiných mezitím nezměnila, a může-li tedy přijít. V příznivém případě se dostavil ženich s otcem a ještě některým příbuzným (strýcem, kmotrem) kolem 10. hod. večerní na námluvy.

Obyčejně bývalo už před námluvami veřejně známo, jaký majetek ženich a nevěsta od rodičů dostanou. O zveřejnění těchto sňatkových akcidencií se staraly hlavně tetky vajčářky. Námluvy bývaly vždy jen jakýmsi formálním osvědčením, přípravnou smlouvou, která musela být později stvrzena před notářem. Domlouvaly se všecky majetkové podrobnosti, např. výminek, užívání dvoru, stodoly, chlévu apod.

Špatně to šlo při námluvách, když některá strana žádala po rodičích protějšku víc, než tito hodlali dát. Nastalo smlouvání o každou maličkost, námluvy se mohly protáhnout i na několik dnů. Někdy se námluvy pro nepatrnou věc „skotily" a ze svatby nebylo nic. Snoubenci a jejich láska byla často v těchto případech věcí naprosto vedlejší.

Když byla úmluva hotová, ženich běžel ven přede dveře, kde nechal láhev se slivovicí a přinesl ji. Matka nevěstina postavila na stůl mísu s koblihami a namáhavá robota se řádně zajedla a zapila.

Avšak ani nyní nebyly námluvy hotovy definitivně. Někdy se stalo, že truňkem rozohněné hlavy starých si vzpomněly na nějaké nedorozumění z minulosti. Mohla to být dávná bitka pro děvče, rozpory při obecních volbách a jiné. Slovo dalo slovo, nastala hádka a ta mohla klidně skončit rozchodem ve zlosti a rozsypáním pracně zbudovaných námluv. Staří tvrdohlavci zničili štěstí mladých lidí, kteří se třeba opravdu měli rádi.

Slovácká svatba v Hluku

Den před svatbou chodili ženich s nevěstou svátečně oděni zvát celou přízeň na svatbu. Družičky zvaly svobodná děvčata, družbové svobodné chlapce.

V dřívějších dobách, když přišli družbové do domu, řekli: „Pochválen buď Ježíš Kristus. Nemějte nám za zlé, že jsme do vašeho příbytku vstúpili. Není to z vůle našej ani vašej, je to z vůle pana ženicha a nevěsty a jejich svatebních rodičů. Oni vás nechajú pozdravovat a zvú vás, abyste sa všeci vypravili na tú jejich svatbu, ráno do kostela na mšu svatú, potom k snídani a na celý deň."

Domácí poděkovali a přislíbili, že na svatbu přijdou. Bývalo zvykem, že v každém domě se nabídl družbům bochník chleba, aby si ukrojili. Mladší družba měl sebou uzlíček, do něhož dával šmitku (kousek, skyvku) chleba v každém domě ukrojenou. Měli-li např. družbové pozvat na svatbu šedesát rodin, tak přinesli zpět do svatebního domu šedesát šmitek chleba. Počtem těchto šmitek prokázali počet pozvaných rodin.

Předem se muselo určit, bude-li svatba široká nebo jednoduchá. V případě jednoduché svatby byli zváni kromě kmocháčků také bratranci a sestřenice nevěsty a ženicha a jejich rodiče, což činívalo zhruba 40-50 hostů. Svatba široká

Svatební vaření

Svatba M.Cibulkové-Novákové.Asi rok 1950. Zleva Sovišová,Šimčíková,Pančíková,Nemravová,Nemravová,Hráčková

Svatební kuchařky

Před svatbou se často zabilo prase. Zprava Tomáš Mach, Jan Mach a Frant. Mach

se konala za účasti všech uvedených a navíc i druhých bratranců a sestřenic s jejich rodiči, kamarádky nevěstiny a kamarádi ženichovi. Když se připočítaly děcka, bývalo na takové široké svatbě 70-100 účastníků. Na takovou svatbu už se často zabila kráva, jalovice nebo vepř. Na chudobnější svadby se bralo maso od řezníka. Bylo také samozřejmostí, že z každé pozvané rodiny přinesli dva dny před svatbou několik funtů másla, tvarohu a vajec a jednu nebo i více slepic. To už po domě, kde se připravovala svatba, vesele pobíhaly kuchařky a chystaly nejprve jídla, která vydržela čerstvá i více dní. Den před svatbou pekly v peci pečivo, na dvoře řezník zabíjel, pařily a kuchaly se slepice. Mezitím už se sem tam v domě objevil některý nedočkavý host. Najedl se a napil a potom buďto něco pomohl nebo jen překážel.

Večer před svatbou muzikanti vyhrávali ženichovi a nevěstě „svícu". Několik kousků hráli před domem a potom byli pozváni domácími dovnitř. Tam jedli, pili a samozřejmě zase hráli.

Svatba sama bývala provázena krásnými zpěvy, zvyky a žertovnými průpovídkami. Byla to veliká událost pro celou obec. Svatební šat byl nádherný a pestrý. Nejkrásnější a nejmalebnější muselo být pentlení nevěsty a dvou družiček. Ostatní děvčata a družičky byly povinny jít ve věnečku. Všichni svatebčané se dostavili v plné parádě. Ženich a družbové měli honosné vonice.

Maškary z Dohnalovy svatby

Ženichovi ji zaopatřila nevěsta, družbům jejich družičky. Muži i chlapci dostali voničku z rozmarýnu.

Ráno šli muzikanti do domu ženichova, kde se sešli družbové a pozvaní chlapci. Ženich se odprošoval u svých rodičů. Mezitím hudba hrála před domem „Loučení“. Pak šli všichni pro nevěstu.

V domě nevěsty se oba snoubenci odprošovali u rodičů nevěstiných. Otec jim řekl asi toto: „Nejmilejší děti, my vám upřímně vinšujem a žádáme od Pána Boha jeho sv. požehnání. Zdraví, svornost a lásku manželskou vám přeji, abyste ku cti a chvále Pána Boha, rodičům, přátelům a sobě samým spokojeni byli." Pak je požehná.

Svatební průvod

Ide sa s koláčem - Hájkova svatba

Poté žehnala matka s tímto proslovem:

„Má dcero, co činíš a dál konati míníš, jak těla libosti, tak zběhlé těžkosti srovnávej a snášej stále a to všechno k Boží chvále. Vy pak pane zeti, až vám Bůh dá děti, péči o ně mějte, aby Boha ctili, vás poslušní byli. Sám jim příklad dejte, neboť kdo chce Boha ctíti, musí vždycky čisté srdce míti."

Muzikanti mezitím před domem hráli „Bože, chválíme Tebe".

Svatební průvod

Konečně se svatebčané seřadili, malí chlapci před hudebníky, za nimi mládenci, družbové s ženichem, pak nevěsta s družičkami, ostatní svatební hosté a rodiče. Při průvodu se výskalo a střílelo z pistolí. Po městečku a u kostela stály zástupy zvědavých lidí. Po mši sv. šli všichni průvodem k domu, který měl být nastávajícím bydlištěm novomanželů. Tam si nevěsta nesla požehnání.

Po obědě šli svobodní do hospody, kde tančili až do večera. Ostatní hosté zůstali ve svatebních domech, kde při hře na harmoniku tančili a zpívali sedlcké písně, např. „Pod Babíma horama" a „Aj ta hucká hospoda."

Pod Babíma horama
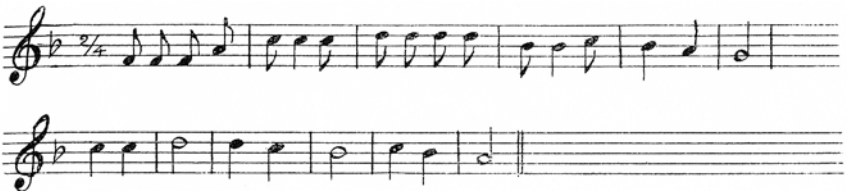
Pod Babíma horama, pod Babíma horama
ši-ro - ká doli - na, ši-ro - ká doli - na.
Nastane ti, šohajíčku, nastane ti, šohajíčku,
žalostnánovi - na, žalost - ná novi – na.

2. Aj, žalostná, přežalostná, aj, žalostná, přežalostná
žalostná ti bude, žalostná ti bude
až ta tvoja galánečka, až ta tvoja galánečka
na zdávání půjde, na zdávání půjde.

3. Šla milenka na zdávání, šla milenka na zdávání,
šohajek v okně stál, šohajek v okně stál.
Na svú starú mamulenku, na svú starú mamulenku
žalostně zavolal, žalostně zavolal.

4. Ach má stará mamulenko, ach má stará mamulenko,
pojďte sa podívat, pojďte sa podívat.
Jak mě nemá srdce bolet, jak mě nemá srdce bolet,
viďa ju s jiným stát, viďa ju s jiným stát?

5. Pošlete ně pro maléřa, pošlete ně pro maléřa,
ať ně ju maluje, ať ně ju maluje.
Ať sa to moje srdéčko, ať sa to moje srdéčko
žalem nerozleje, žalem nerozleje.

6. Maléř počne povídati, maléř počne povídati,
že to nemože byt, že to nemože byt,
že ten švarný šohajíček, že ten švarný šohajíček
mosí ze světa jít, mosí ze světa jít.

7. A dyž bylo po pohřebě, a dyž bylo po pohřebě,
šla milá pro vodu, šla milá pro vodu,
postavila si žbáneček, postavila si žbáneček
u milého hrobu, u milého hrobu.

8. Ach, můj milý, roztomilý, ach můj milý, roztomilý,
proč ty tak tvrdo spíš, proč ty tak tvrdo spíš?
Já na tebe pořád volám, já na tebe pořád volám,
a ty ně neslyšíš, a ty ně neslyšíš.

9. Běž ty, milá, běž ty domů, běž ty, milá, běž ty domů,
máš tam muže svého, máš tam muže svého,
a já budu v hrobě ležet a já budu v hrobě ležet
až do dňa súdného, až do dňa súdného.

Aj, ta hucká hospoda
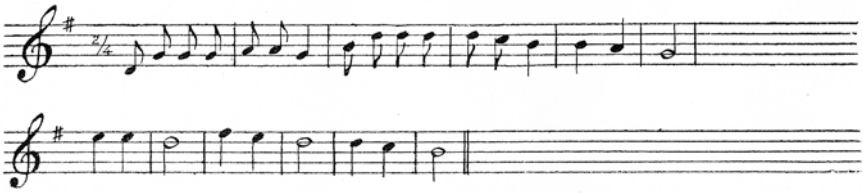
Aj, ta hucká hospoda, aj ta hucká hospoda
z drobného kamení, z drobného kamení.
A kdo peníze nemá, a kdo peníze nemá,
ať do ní nechodí, ať do ní nechodí!

2. A já peníze nemám, a já peníze nemám, přece do ní půjdu,
přece do ní půjdu. Sú tam hezká děvčata, sú tam hezká děvčata,
namlúvat si budu, namlúvat si budu.

3. Nedávejte, mamulko, nedávejte mamulko, černé šaty šíti,
černé šaty šíti. A já knězem nebudu, a já knězem nebudu,
nemůže to býti, nemůže to býti.

4 Kdyby sa ně trefilo, kdyby sa ně trefilo kázáníčko kázat,
kázáníčko kázat, sú tam hezká děvčata, sú tam hezká děvčata,
mosel bych zaplakat, mosel bych zaplakat.

5. Kdyby sa ně trefilo, kdyby sa ně trefilo přes kostel kropiti,
přes kostel kropiti, sú tam hezká děvčata, sú tam hezká děvčata,
mosel bych sa smíti, mosel bych sa smíti.

6. Kdyby sa mně trefilo, kdyby sa mně trefilo zpívati gloria,
zpívati gloria, a já bych sa omýlil, a já bych sa omýlil,
kde si moje milá, kde si moje milá?

7. Kdyby sa mně trefilo, kdyby sa mně trefilo zpívat páter noster,
zpívat páter noster, a já bych sa omýlíl, a já bych sa omýlíl:
„Ustel milá postel, ustel milá postel."

8. Kdyby sa ně trefilo, kdyby sa ně trefilo v noci k nemocnému,
v noci k nemocnému, a já bych sa omýlil, a já bych sa omýlil
k děvčeti švarnému, k děvčeti švarnému.

Muzikantům se v poledne odnesly vdolečky. K večeru šli všichni svatebčané k večeři. Cestou si někdy mládež zpívala píseň:

Na tej huckej věži
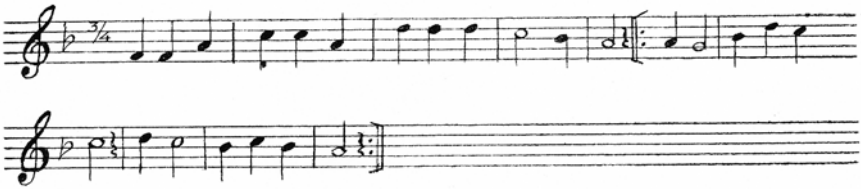
Na tej huckej věži zlatá baňa leží,
na ní je kohútek, má pávové peří.

2. Aj to hucké pole pěkně rozorané, rozpustil syneček čtyři koně vrané.

3. Rozpustil, rozpustil, nemože jich chytnúť, nemože šohajek od milej odvyknúť.

4. Lehko je přivykat, těžko je odvykat, těžko je srdečko na zámek zamykat.

5. Já sem si ho zamkla na devět zámečků, ty's mně ho odemkl, falešný synečku!

6. Falešný synečku, falešná tvá láska, nebudu ti věřit až bude ohláška.

7. Až bude ohláška na tej huckéj faře, teprv budu říkat tvému bratru švagře!

8. Tvému bratru švagře, matce panímámo, budu jí líbávat ruky každé ráno.

Ve svatebním domě si nevěsta před večeří sedla za stůl do kouta, družičky vedle ní, ostatní hosté sedali též za stoly. Děvčata zpívala.

"Vinšujem ti kamarádko,
vinšujem ti štěstí,
aby sa ti dobře védlo,
aby sa ti dobře védlo
v tom tvojem manželství."

Když byli všichni usazeni, vešel do světnice starší družba a na velké míse nesl koláč s otvorem uprostřed.

Řekl: „Všeci lidé zde sedící, jak malí, tak i velicí, prosím za maličké utišení, abych mohl při tomto shromáždění svou kratičkou řeč promluviti. Budu z toho potěšení míti. Když Pán Bůh ráčil svět stvořiti, za dobré ráčil vše uznati : Bůh prvního člověka stvořil, aby jemu slúžil. I učinil ho k podobenství svému a dal Adam jméno jemu. Pak pravil: Není dobře býti člověku samému, dám pomocnici jemu.

I dopustil Bůh na Adama tvrdý sen a vyňal z něho jedno žebro ven. Z toho žebra učinil krásnou ženu jménem Evu a dal ji za manželku jemu. Z toho památka jest ta, že pan ženich a paní nevěsta svůj svobodný stav proměnili a do stavu sv. manželství vstoupili. Z vůle Boží tak učinili. Já pak na místě všech pánu hostů vinšuju jim s upřímnosťú, aby v tom stavě, který před sebe vzali, ve víře, lásce a svornosti přebývali, upřímně sa milovali a dítky šťastně vychovali. Po smrti aby sa dostali do nebeského ráje, kdežto trvá svatba stále, kde je ženich nejkrásnější, Kristus Ježíš nejmilejší.

Spanilá nevěsto, jakož jsi přijala život od rodičů svých, tak až do jejich smrti jsi povinna zachovati život jejich. Dnes vstupuješ do manželství a přestáváš býti pannou. Nikdy však nepřestaneš býti jejich dcerou. Bylo-li milé panenství, dnes jsi je proměnila v manželství. Drahý byl tvůj věneček, milejší ti byl však mládeneček. Proto žijte v lásce a svornosti, abyste měli dobré pověsti. Mosíš muže milovati a jemu věrna býti.

Slovutní páni přátelé, zde tito noví manželé v Boží předzřízenosti a v běhu přirozenosti možú v roce neb dále a to všecko k Boží chvále, budú-li sa milovati, synáčka snad kolébati a to ve dně, také v noci, protož žádám ku pomoci na kolébku,

aby zlaté kruha měla, by sa sama kolébala. Na povijánek všech přítomných o přídanek. Neb jako všecko stromoví z malého jádra se plodí tak všecko i každá bylinka roste z malého semínka. Až vzroste, sa rozkládá a svůj užitek vydává. Také z manželského stavu celý svět tomu hlásá slávu, hřích sa boří, lid sa množí a to všecko k chvále Boží. Pan ženich sa oznamuje, že on sám na to daruje, než by kolíbal, že by raděj vláčil, oral. Proto si umínil a dal na to pěkný tvrdý tolar."

Nyní položí starší družba koláč na stůl před nevěstu, a děvčata začnou zpívati:

„Hrajte jí, hudci, hrajte jí,
a vy, ženichu, hažte jí.
Hažte jí, hažte jí vesele,
ať se jí srdce zasměje."

Ženich za zpěvu přistoupil ke stolu, hodil nevěstě třikrát peníze do koláče a řekl: „Toto ti, nevěsto házu pro Boží požehnání, toto pro svornost a lásku a toto ti nedávám, ale enom poščávám."

Děvčata po říkání zpívala zase:

„Hrajte jí, hudci, hrajte jí,
a vy, tatínku, hažte jí"
Hažte jí, hažte jí vesele,
ať se jí srdce zasměje."

Tak házeli do koláče rodiče, bratři, sestry, ostatní blízká přízeň, družky a potom všichni hosté. Každý pronesl při házení do koláče nějakou vhodnou průpovídku, podobnou, jakou řekl ženich.

Když se všichni vystřídali, poklepala starší družička lžící o stůl aby bylo ticho, a řekla svůj proslov nad koláčem:

„Přátelé milí, domácí, přespolní. Já vás prosím o maličké utišení a mé řeči vyslyšení, abych novomanželům, našim milým přátelům, projevila vroucí přání, by jim Bůh dal požehnání. Již se stalo. Vy jste svoji. Nelze více rozpojiti, co kněz spojil. Váš sňatek, po němž touha vaše dosud plála, již před Bohem je posvěcený. Jaké svaté okamžiky to byly, když jste spolu před oltářem stáli, ruce sobě podávali a do stavu manželského vstupovali. A vy, pane ženichu, jako Bůh dal Adamovi v ráji Evu k radosti, tak i vám dal sličnou ženu, by jste s ní žil v blaženosti. A vy, paní nevěsto, dbejte o to, by sa na vás vyplnilo, co o dobrých manželkách je psáno: předně Boha, pak muže svého ctíti a tak budete spokojeně žíti. Buďte mu povolná ve všem, pak budete zlatým sloupem v domě vašem.

Abych sa já déle nebavila a vám ještě pověděla, co ten koláč na té míse znamenati má: To je dar Boží od Boha požehnaný, od pečlivých rodičů obstaraný, od pana staršího družby na stůl přinesený a mně do ruky daný. To znamená, že naše paní nevěsta dnešního dne svou svobodu opustila a do stavu manželského vstoupila. Vaše paní nevěsta mě prosí, abych vám všem, mládencům a pannám, poděkovala, že jste jí velkou radost projevili, když jste ji do chrámu Páně doprovodili.

Hrky, hrky, patáky, proměňte sa v dukáty, a ty nevěsto podrž klín, ať ti je tam vhodím, nechť je do roka dcera nebo syn".

Když byla starší družička se svým proslovem hotova, vysypala nevěstě peníze do klína. Nevěsta dala nyní zpět do mísy několik korun pro staršího družbu a předala mísu mladší družičce.

Teď byla na řadě mladší družička se svým proslovem:

„Družbičko červený, milý, tato paní nevěsta ti posílá groš bílý. Bude-li více, bude ženě na střevíce, a bude-li ještě vjec, bude ženě na čepec. A z vás, pane starší družbo, nebude nikdy mládenec, leda někdy starý, šedivý vdovec, protože máte na hlavě pomrvený věnec."

Po svém proslovu předávala mladší družička mísu staršímu družbovi. Tento poděkoval družičkám slovy:

„Šlechetné panny družičky, krásnější nad hvězdičky, dražší nad mořské perličky a vonnější nad růžičky! Jestli jsme sa v něčem omýlili, alebo v něčem pochybili, buďto mladší družba lebo já, alebo snád obá dvá, já bych vás prosíl, abyste nám odpustili, neboť nejsme učení, ani vzdělaní. A až sa budem na vyšších školách učiti a na jiných svatbách slúžiti, chcem to mnohokrát vynahraditi. Já pak pode jménem staršího mládence uctivě děkuju, zdraví, štěstí vinšuju a každé poctivé panence přeju: buď po půllétě nebo po roce švarného mládence a když ne mládence, tak aspoň vdovce, aby zdědila něco po nebožce. Já pak budu túžit, abych mohl na té svatbě slúžit."

Družba s mísou odešel. Začala večeře. Povinností staršího družby bylo nosit na stůl. Napřed postavil polévku před nevěstu a pak teprve podal ostatním děvčatům.

Další jídla už nosily na stůl kuchařky.

Funkce mladší družba. Nosil tak zv. „výsužky".

Zabušil na dveře, zavýskal a vešel do světnice. Vzal skrojek chleba, dal do něho nějaké peníze tak, aby tvořily kolo vozu, doprostřed zastrčil rozmarýnu a podal starší družici. Postavil se před ni a řekl: „Když stav panenský rozvažuji, tak nejprve pozoruji, že byl starší stav panenský, nežli stav manželský. Neboť když Bůh prvního člověka stvořil k sobě podobného, nebyl on dítětem ani šedivcem, ale nejprve mládencem. Naše první matka Eva, která z kostí jeho učiněna byla, dřív sa panenstvím honosila, než Adamovou manželkou byla. Vznešené to panenství bylo i ráje účastenství. Panno a družičko, když vám vinš skládám, za vaši náklonnost žádám, abyste toho (jméno galánovo) ráda měla a do tohoto skrojku něco dala."

A starší družička odpověděla: „Děkuji za tu řeč krásnou, vyslovenou myslí jasnou. Naše první matka Eva zhřešila, že z dřeva zapovězené ovoce jedla. Od té doby, kdo věnec chce, musí o něj ctně prositi, k tomu věrně sloužiti, neb je velká cena jeho, nedám ani kvítek z něho. Tobě, ctný mládenče, dám raději všecky dary, co u sebe shledám."

Při této odpovědi dala starší družka několik korun do skrojku. Družba si vybral peníze a nesl zase výsužek družičce mladší a pravil:

„Já služebník chatrnosti a bíd, kdybych byl tak šťastný jako David, když zabil Goliáše, obra, dostal krásnou dceru krále Saula, kterážto, ač ho chatrného viděla,

přece k němu velikou lásku měla, častokrát před smrtí chránila, ano i v koši dolů s okna spustila. Tak ho před hněvem otce svého ukryla. Ty Aničko (jméno její), ten František (jméno jejího galána) ťa věrně miluje, jak své srdečko roztomilé. Kdyby ťa nemiloval, tento dáreček by ti neposílal. Také mu nějaký dáreček vzkaž!

Mladší družka odpověděla: „Nejen Michal Davida, též Samsona Dalila dosti mnoho koštovala, než mu věneček dala. Též já, než svůj věneček, raději všecky dary shledám a tobě, ctný mládenče, je dám na svoju čest, tuhle je mám." Dá mu zase peníze.

To se opakuje u všech ostatních škole odrostlých děvčat.

Těchto výsužků s obsahem biblickým bylo deset. Neměli se nikdy spojovat nebo mísit s výsužkami s obsahem rázu světského.

Příklady výsužek

1. Břetislav, kníže slavný, zvěděl o jedné panně, jež Jitka jméno měla, krásnou sličností se skvěla. A ta byla na cvičení daleko v německé zemi v jednom klášteře vznešeném, jménem Svinibrod řečeném. Břetislav jel tam. Když ju uzřel, an prala šaty, vzal ji na koně a ujížděl. Tu mu bránu železem přetáhli, tlustým železem, by nemohl ujet s tou pannou. On ho přeťal jednou ranou. Velkých sa tu kníže nadál věcí, ale vykonal je přeci. To si sám sobě umínil, k vůli lásce tak učinil. Šlechetná panno družičko, pro vaše čisté srdéčko, též pro panenské ctnosti vinšuju vám s upřímností, ty Aničko (křestní jméno děvčete), ten Janíček Prajzú (jméno galánovo) ti zkazuje, že ťa věrně miluje. Kdyby ťa nemiloval, tento dáreček by ti neposílal. Také mu nějaký dáreček zkaž.

Děvče odpoví dle toho, jak se jí ten chlapec líbí, nebo v jakém poměru k němu je, na př.: „Vzkazuju mu přes pět šípových růží, že mé srdéčko po něm tuží a tužit nepřestane, dokud toho synečka nedostane". Nebo: „Já mu zkazuju přes bránku, že má druhú galánku".

2. Jiná výsužka

Ještě zde z kroniky české pro tyto panenky hezké musím něco pověděti, svú průpověď potvrditi, že láska způsoby svými nedělá rozdíly mezi sedlákem a pánem, vysokým neb nízkým stavem. Libuše, někdy kněžna česká, ušlechtilá to panna hezká, svého poddaného sluhu, Přemysla od pluhu, si vysoce zamilovala, jej knížetem udělala, a českou zem šťastně řídila. A také já chtěl bych býti tak šťastný, jak byl Přemysl oráč, aby mě tato panna družička (jméno) poslala ze dvě slovíčka, hned bych jel na svém koni, třeba až do Prahy pro ni, ale, že je tak zblízka, a já ju vidim, tak zde tím skrojkem ju překvapím. Ten Jožka" atd., jako při výsužce prvé. Děvče zase odpovídá podobně.

Než byly výsužky u konce, dovečeřelo se.

Po večeři se prováděl zvyk zvaný „umývadlo". Starší družba s mladším dali do talíře vody, uvázali kapesník na vařečku, a jeden z družbů pronesl tuto řeč:

„Vysoce vážení páni hosti, jenž jste při této tabuli pokrm jedli, nápoj pili, byste své ruce teď umyli v této křišťálové vodě, nebude vám to naškodě, nýbrž k čistotě a

zdraví, jak učí obyčej starý. My pak vaši služebníci, všecko dobré vám přející, byste přijali od nás vděčně tuto službu zde společně. A na důkaz té vděčnosti ukázali se k štědrosti. Každý dvě neb tři pětinky hodili do té voděnky. Obzvláště panny družičky, neb jejich útlé ručičky potřebují nejvíce té vodičky, aby vždycky čisté byly, mládencům se zalíbily. My pak z jedné svatby na druhou budem ochotně chodit a všem pánům hostům rádi sloužit".

Nyní se kropilo a při každém svatebčanovi bylo řečeno: „Voděnka čistá, z Jordánu města, kdo sa s ňú umyje, do smrti žit bude".

Po výsužkách, umývadle a průpovědích šli svobodní zase tančit do hospody. V domě svatebním nastalo odpentlení nevěsty. Dosud byla nevěsta zapentlena s vlasy spletenými v cop. Nyní ji vdané ženy vzaly mezi sebe a vlasy jí daly do „obálenky" pod čepec. Odpletení nevěsty se odehrávalo ve vedlejší místnosti. Když byly ženy s odpletením hotovy, prodávaly nevěstu. Napřed oblékly starého chlapa za ženskou nějak posměšně, ukryly ho pod bílou plachetku a prodávaly ho, jako by to byla nevěsta. Při prodeji zpívaly:

Poď Janíčku (jméno ženichovo),
poď kupovat, budeš ženušku potřebovat!

Místo ženicha šel některý jiný svatebčan, ale ženy ho odmítavě odstrčily a zpívaly:

„Ty nejsi kupec, ty mosíš utéct,
do Suchej Loze kupovat koze."

To se několikrát opakovalo. Když byl kupec neodbytný a dobře zaplatil, prodaly mu ženy „nevěstu". Zvědavý na nevěstu jí strhl plachetku s obličeje. Když poznal, jak byl oklamán vracel chlapa ženám. Ty však se smály a volaly: „Co sis kupil to si drž"!

Pak nastal prodej skutečné nevěsty. Koupil ji ženich, když zaplatil ženám, co žádaly. Muzikant začal hrát na harmoniku, a ženich s nevěstou se pustili do tance. Tančil též kupec s nepravou nevěstou, které se nijak nemohl zbavit. Harmonika řádila v domě až do rána a svatebčané si rádi zatančili sedlcké, mlynářské, hubičkové a jiné tance. Také chasa, která se vrátila po půlnoci z hospody, se zúčastnila všeobecného veselí.

Za starých časů musela být nevěsta odpentlena až o půlnoci. Teprve tehdy některý ze svatebčanů chytil se oběma rukama roštu v jizbě a koleny odtřískal (odtloukl) o rošt dvanáct hodin. Nyní se nevěsta odpentlila. Odpentlení symbolicky znázorňovalo fakt, že do půlnoci byla nevěsta pannou, po půlnoci ženou.

Příštího dne odpoledne kolem 15. hodiny vzaly mladé ženy -svatebčanky- peřiny s duchnou a šly k domu novomanželů. Peřiny měly být částí jejich výbavy. Každá z žen měla v ruce žejdlík slovácké rosy (slivovice). Ženy doprovázely družičky s koláčem a maškary zvané „koté" nesoucí různé nářadí např. kolébku, hrábě a jiné.

Dříve maškary jezdívaly na vozovém kole nastrčeném na sanici, již táhl kůň. Ježto kolo bylo připevněno k sanici šikmo, poskakovaly maškary sedící na kole nahoru a dolů podle toho, jak se kolo otáčelo. Maškary způsobily vždy na městečku

Výčitka pro ženicha

Maškary na Cibukově svatbě

Prodávání peřin na Dohnalově svatbě

velkou senzaci. Před domem novomanželů „prodávaly“ ženy peřiny. Nakonec je koupil ženich, ale napřed, aby byla legrace větší, kupovaly je maškary.

Ženy zpívaly:
„Jedů kupci od Hulína,
pytajú sa, zač peřina.
Po dvaceti, po třiceti,
poď, kupečku, poď kúpiti!”

Některá maškara chrastící pytlem se střepinami rozbitého hrnce chtěla peřiny koupit. Nabízela dukáty, jež prý má v pytli.

Ženy odmítavě zpívaly:
„Ty nejsi kupec,
ty mosíš utéct
do Suchej Loze
kupovat koze.”

Nebo:

„Uteč, ty černý,
škaredý chlape,
smrdijú ti plesnivinú gatě!”

Nikdo se nesměl dát znát, že je nějakým vtipem uražen, stal by se terčem dalšího smíchu.Když už měli všichni té merendy dost, zazpívaly rozjařené ženy:
„Poď, ženichu, poď kupovat, budeš peřiny potřebovat!”

Ženich dal ženám nějaké peníze a maškary byly počastovány kořalkou.

Obyčejně šli zase všichni do svatební místnosti, kde se při harmonice tančilo a veselilo dle nálady i do rána.

V dřívějších dobách počínala svatba ve středu a končila s páteční pauzou až v neděli. Nikdo se nesměl dát znát, že je nějakým vtipem uražen, stal by se terčem dalšího smíchu. Po ukončení byla večeře a potom zas muzika, tanec a zpěv až do rána.

Svatby bývaly nejvíce v masopusty nebo po žních, jak se říkalo "v nové

Maškary

Svatební maškary.
Vpředu Dufka z Boršické ul.

Ovsíkova svatba-červen 1956

vína". Teprve kolem roku 1900 a později se začaly svatby pořádat po Velikonocích. Byla-li svatba v masopustě, ujednalo se obyčejně na námluvách, že do žní budou rodiče každý svého živit a mladí začnou samostatně hospodařit až o žních. Když byla svatba až "v nové vína", vzali si rodiče jen svůj výminek a mladým předali všecko hospodářství i se zásobami.

Často se stávalo, že žádný z novomanželů nedostal hospodářství, ale jen podíl. V takovém případě bylo nutno mladým koupit nebo postavit domek. Bylo-li všechno v dobré shodě, pomohly při tom obě rodiny.

Hlučané v Brně. Vpředu nese mládenec na hlavě svatební koláč.

Starodávná svatba pohledem gastronomie

Vzpomínka Marie Lekešové na své i babiččino vaření

Když jsem měla asi 14 let, už jsem s mojí babičkou velice často nejen vařila, ale dělala i dosti namáhavé práce. Jednou při společném sekání roští mně babička vyprávěla o svatbách, při kterých sama vařila pohoštění. Nevím, jaký byl její záměr. Možná chtěla připoutat moje zájmy na „velké" vaření nebo snad nasměrovat můj zájem na vdávání, ale také možná chtěla jen oslabit můj pocit únavy z namáhavé práce. V každém případě to byla součást mé výchovy zaměřené na budoucí život, ve kterém stále platí jednoduché pravidlo: „Bez práce nejsou koláče".

Podle vyprávění babičky, která vařila pohoštění na svatbách již v začátcích 20. století, nevařili na svatbách vyučení kuchaři či kuchařky, ale zkušené ženy z domácnosti, které uměly dobře připravovat chutná jídla z potravin vypěstovaných na vlastním poli a ve vlastní zahrádce nebo vařily z masa drůbeže a zvířat doma

vychovaných. Z toho vidíme, že tehdy se tyto suroviny na svatební hostiny vůbec nekupovaly. Pocházely převážně jen z vlastní práce nebo to byly také dary, kterými si spřízněné rodiny a často i sousedé a ostatní spoluobčané vzájemně při svatbách pomáhali. To bylo důležité obzvláště v době války, kdy byl velký nedostatek potravin. Byla to v podstatě nezávazná půjčka, protože si lidé vzájemně tuto výpomoc později postupně opláceli. Do domácnosti, která svatbu připravovala, se tak přinášelo máslo, vejce, tvaroh, mouka, máslo a také slepice.

Čím se začínaly přípravy jídla na svatbu? Do čtyřicátých let minulého století se vždycky začínalo v předstihu pečením vdolků. Těsto se mísilo ručně ve velkých neckách. Vykynuté těsto se roztáhlo na plechy a potíralo se vrstvou povidel nebo máku. A protože se v domácnostech ve velké míře z přebytku mléka dělával tvaroh, plnily se vdolky tvarohem a pekly se tzv. „tvarohové skládanky", potírané rozšlehaným vajíčkem a posypané drobinkou z másla, cukru a žloutků. Tyto vdolky se dříve pekly v domácí peci. V pozdější době se pekly už u pekaře. Tuto práci musely zvládnout ženy. Nebylo to snadné, protože se peklo někdy až ze 100 kg mouky a vše se dělalo rukama. Z posledního těsta se musel ještě upéct koláč v podobě věnce. Koláč sloužil pak při „házání" (vkládání) peněžních darů pro začínající mladý manželský pár. Tyto vdolky se na svatbách jedly hlavně při snídani. V poválečném období se místo vdolků začaly péct vdolečky plněné tvarohem s rozinkami a jedly se jako zákusek po obědě. Sladké zákusky jaké bývají na svatbách dnes, tehdy vůbec nebyly. Vdolečky se pečou dodnes a sladké zákusky, např. trubičky nebo věnečky jsou jen jejich doplněním.

Ženy kromě pečení vdolků či později vdolečků musely na svatební hostinu připravit také drůbeží maso. To znamenalo nejen drůbež zabít, ale také očistit a vykuchat. Připravit na svatbu ostatní maso měli za úkol muži. To se většinou zabilo prase, někdy jalovice či tele.

O svatebním dni bývala dříve snídaně velmi jednoduchá. Již dopředu napečené vdolky se pokrájely, uvařila se bílá káva, ta se postavila na stůl v hrnci se žufánkem a přidalo se několik hrnků. Každý host po příchodu do svatebního domu si nalil kávu do hrnku sám a podle své chuti si vzal ke kávě nakrájený vdolek. Pokud se na svatbu v pozdějších dobách zabíjelo prase, snídaly se tlačenky a jitrnice s chlebem. V 60. letech se ke snídani připravovala také „ruská vejce" nebo se jedly párky a v některých rodinách byl na snídani dokonce guláš.

Po svatebním obřadu, šli hosté z kostela k obědu. Oběd jako hlavní jídlo byl vydatnější než snídaně. Polévka byla slepičí s nudlemi. Nudlí v polévce bývalo tak moc, že někdy mohla lžíce v polévce i stát. Taková polévka byla také velice chutná, protože se vařila v kotli ze 12 až 15 slepic spolu s hovězím masem. Nadarmo se neříkalo, že polévka je grunt. Vařené slepičí i hovězí maso se jedlo s křenovou omáčkou a k masu se přikusovala buchta upečená v peci u pekaře, která nebyla sladká, ale solená. Říkalo se jí „buchta k omáčkám". Po obědě se podávaly nakrájené vdolky. Oběd se zapíjel pivem, které se čepovalo z bečky. Kdo nepil pivo, dal si čerstvou studniční vodu. Víno se dříve nepilo, ale slivovice byla velká zásoba. Večeře byla nejbohatší, protože před svatebčany byla dlouhá noc až do rána. To se

totiž v hospodě tancovalo i zpívalo a příchodem rána začínalo svatební hodování a veselení znovu.

K večeři bývala opět polévka slepičí, vepřové maso pečené v peci u pekaře, zelí a čerstvý domácí chléb upečený u pekaře a kdo chtěl, jedl ještě krájené vdolky. Taková skladba svatebních jídel se udržela v rodinách průměrného postavení. U bohatších lidí býval i bohatší stůl, kde se jedla zvěřina srnčí, kančí, pečené krůty a pečené kachny či husy.

Na druhý svatební den se podával guláš, kterého se uvařilo do zásoby více, protože se jedl i tři dny. Podle povídání mojí babičky se první vepřové řízky smažené na sádle v Hluku jedly na svatbě až v r. 1926. Postupně se svatební stůl vylepšoval. Polévka slepičí se ale na svatbách vaří do dnešních dnů. Později se slepičí maso začalo připravovat „na paprice" a k tomu se vařily knedlíky. Ještě později (v 60. letech) se vařila k obědu převážně již svíčková s knedlíkem a ta se na svatbách vaří dodnes. Vařilo se také „vepřo-knedlo-zelo" a připravovala se také smažená nebo pečená kuřata. Vepřové řízky se smažily stále dál až do dnešní doby. K nim se jedl bramborový salát obyčejný a později to byl bramborový salát s majonézou. Často se připravovala také sekaná, došly do módy plněné řízky přírodní, ražniči, různé masové rolády z bůčku i z hovězího masa. Jako příloha se podávaly brambory vařené a maštěné máslem, bramborová kaše a dokonce v některých rodinách i dušená rýže. V letním období býval jako příloha často salát hlávkový nebo okurkový a také různé druhy kompotů. Často však na výslovné přání některých hostů se podal k masu jen chléb.

Tento krátký přehled svatebních jídel ukazuje, že svatební hostiny byly jednoduché, ale zdravější a hlavně se lidé u příležitosti svatby dovedli spolu bavit

Skupina svatebních kuchařek.

zpěvem nebo jinými zvyklostmi třeba i celý týden.

Sepsal ing. Josef Lekeš

Svatební pití bylo odjakživa chlapskou starostí.

Svatba na Slovácku

František Bartoš

Chcete se míti dobře? Tedy v úterý přijďte na Slovácko, bývá tu po každé několik svateb. Obzvláště Petrovjané dovedou na sebe upozorniti; kolem gymnasia vine se dlouhá řada děvčic, za nimi šohajové, hudba, prapory, výskání, záplava krojů. Snadno byste se připojili k svatebnímu veselí, jen kdybyste to vydrželi! Vždyť slovácká svajba trvá i čtyři dni. Máte odvahu, dostatečnou sílu a důkladný žaludek, abyste tolik dní dovedli jíst, pít, tancovat, zpívat a nic nespat? A při tom se hoduje jak u rodičů nevěstiných, tak u ženichových.

Nemohl jsem se ubrániti naléhavému zvaní statných tří šohajů, ale z opatrnosti zúčastnil jsem se jenom toho večera, kdy se čepí nevěsta, totiž v úterý. Osvětlený dům, obklopený množstvím diváků, zdaleka už vám prozradí, kde dlužno hledat sídlo všeobecného veselí. V předsíni nacházíme muzikanty a několik žen už tu nalévá polévku do mis. Světnice kromě několika stařečků jest zcela obsazena mládím, mládenci a družkami. Na šedesát hostí tísní se tu pod dřevěným stropem slováckým. V koutě sedí nevěsta, ženich však k ní nesmí zasednouti. Obrazy jsou ozdobeny kvítím stejně jako vchod, takže vše dohromady s kroji splývá v jedno pestré víření barev.

Starosta, řídící celou svatbu, pokyne k modlitbě, po níž hned následuje rozkaz, aby přinesli polévku. Vůně silné a dobré polévky naplní celou místnost; nedivte se, že si někteří berú aj třikrát! Nemějte strach, však se na vás také dostane, vždyť mísy jsou tak důkladné, plechové a polévané, že byste je v Čechách jistě nazvali umyvadly!

Družky vpadají do jídla obvyklou vstupní písní: „Mesiáš vyšel na svět pravdivý." A tu už začne přímo pršet cukroví. Cílem je ovšem nevěsta, a snadným cílem, nemůžete se v koutě chybiti. Pak se objeví stejné mísy s hovězím masem, různé pečeně, drůbež a jiné. O všechno tohle jídlo stará se zejména ženichova sestra, zatím co starosta pilně dolévá rychle se prázdnící sklénky pivem i vínem.

Při každém jídle začíná se zpívati jiná píseň. Najednou vzduchem prolétne kohoutí kokrhání; to klarinetista v předsíni ohlašuje slavnostně příchod plné mísy masa, v jejímž středu trůní kohoutí hlava na vztyčeném krku. Ač nemůžete mluviti o nějakém upejpání, přece hosté nejsou s to, aby všecko snědli! Víc než polovic vrací se do síně, aby se i na tamty dostalo po kuse a ještě zbude dost na ostatní dni. Nakonec vás zaplaví dorty a jinými pamlsky. Nevzali byste si z nich, když váš talíř naplňuje roztomilá Kača?

Nyní už se vše schyluje k čepení. Zpívají: „Už sa taléřky sběrajú..., Vem si mňa, šuhajku, za ženu..., Ty sa mně, má milá, pekná zdáš. Ešče peknější až na mně čepeček uhlídáš." Starší družka snímá věneček nevěstin za doprovodu hudby a zpívá: „Už sa nevěstě pentle bére" a nevěsta lká: „Ach vy hvězdičky roztomilé, vraťte mi pentle moje!" Družky její si trúfajú: „Šak mi ti je ubráníme!"

Tetka zatím upravuje nevěstě vyšívaný čepec s dlouhými stuhami, mající cenu několika set. Potom už radostně pokračují: „Mějte z toho potěšení, že pan Baňař syna žení. Budiž z toho čest a chvála, že matička céru vdává. Před Baňařovým kopa sena, už je nevěsta očepena."

V tom vyskočí ženich přes stůl s velkou mrštností do kouta k nevěstě, aby ho žádný z mládenců nepředešel a nevzal mu právo prvé hubičky. Domlouvají mu všichni: „Ty jsi, Josefku, strom zelený, tobě nebylo třeba ženy!" A obracejí se k nevěstě: „Ty jsi, Maryško, vonná růža, tobě nebylo třeba muža!" Však vskutku, ženichovi je sotva třiadvacet, ale na Slovácku se obyčejně všichni brzy žení.

Hrdě odpovídá ženich zpívaje: „Ten náš pan farář pěkně káže, dává obrázky, ruce váže. Já na tu kázeň také půjdu, jeden obrázek pýtat budu. Ten náš pan farář je milostivý, dal mi obrázek, ten je živý. Dám ho na postel a já k němu, dá mi hubičku a já jemu!"

Známo jest, že se zpívá o svatbách i hojně písní rozpustilých, při tanečních zábavách slyšel jsem ledacos, ale tady nic podobného se neozývá. Jistě dobří Slováčkové mají strach z mého pera, aby to vše nenapsalo do novin. Však až odejdu, oni se rozdovádějí! Což pak jsem před chvílí nezaslechl, jak kdosi u protějšího stolu domlouval bouřícímu se dědovi: „Počúvajte, pan doktor to píše!" Vskutku děda se hned dal uchlácholiti a ještě na síni mne prosil, abych ho ušetřil!

Sotva dozpívají pijáckou „Husár na šenku pije pálenku, a čo bysme nepili, šak jsme z jedné dědiny," už se tu hbitě objeví starosta a v ruce na podnose přináší velkou, nahou panenku. Na jeho vtipné naříkání, jak je jí zima, že je jí třeba obléci, sypou se se všech stran bílé korunky na oblek. A komu to vše dát? I mladé nevěstě. Družka místo ní poděkuje:

„Pokoj vám, jak pravil Kristus Pán, ticho ticho, tichúčko, ať možu promluvit slovíčko jedno nebo dvě, šak to dlúho trvat nebude!" Muzika spouští tuš. *„Poctivá*

muziko, přestaň hráti, ať možu místo této paní nevěsty za ten dar poděkovati. Poctiví páni hosté, domácí, přespolní, poctiví mládenci, poctivé družičky, táto paní nevěsta vám nemálo, ale hodně děkuje".

Poctiví páni hosté, až vy budete své syny ženiti, poctivé matičky, své cerky vdávati, poctiví mládenci, v stav manželský vstupovati, poctivé družičky, své vínky proměňovati, chce se vám tato paní nevěsta odměniti; nebude-li moci, nechť je na jejím místě sám Bůh všemohoucí! Tato paní nevěsta je smutná, zarmúcená, snad že ona ten stav panenský proměnila a do stavu manželského vstúpila, ale ona z teho bude potěšena, až z ni bude mladá žena.

A ty, paní nevěsto, nermuť sa, šak sa ten stav manželský pěkně nese, ty máš ženicha jako z růže květ, on ti obveselí celý svět. Paní nevěsto, Božího řízení nastalo okamžení. Již tobě zazpíval slavíček v křovině, co komu súzeno, že ho to nemine. Svoboděnka moja nemálo trvala, jako ta růžička v zahradě uvadla. Růžičce červenost zase sa navrátí, svoboděnka moja na věky sa ztratí.

Mládenci, panenky, s Bohem sobě volte, za rok, za dvě léta též sa za mnú berte! Tato paní nevěsta smutná a sedí, snad že na tem taléři málo peněz vidí. Ale ticho, páni hosté majú peněz dosti, ale oni jeli přes hory a doly, báli sa, aby jich lúpežnici neobrali. Ale jí vzkázali, aby si poslala dva nebo tři vozy, že jí je naplní zlatem a dukáty.

Pane Bože, rač dáti, aby sa to mohlo státi, aby ty kufráky proměnily sa v dukáty, a ten haléř v cín, nech je do roka céra nebo syn! A když Pán Bůh dá, nech sú oba dva!

Až sa já budu vdávati, chcu vás všeckých pozvati. Kdo sa na této svajbě nenají, nech počká na moji. Bude víc, dám na devět mis, na čtyři málo, na pět nic. Kdo bude chtět na moju svajbu jíti, mosí do míška chleba vzíti, do hrnka vody, aby ho nebolely nohy!"

Za všeobecného smíchu a veselí vynášejí stoly, muzikanti spouštějí danaj, hoši hned cifrují. Nejprve má sólo ženich s nevěstou, pak ji provede každý mládenec, nakonec dochází i na mne, prý mosím. Však je to radost zatančiti s ní, v čepečku vypadá jako růžové poupátko. Aby muzikanti nezabrali mnoho místa, dali dvě lavice na sebe a tam ve výši hrají. Nohy jim trčí do vzduchu. V duchu se jim divíte, jak to tak vydrží celou noc a zítra a pozítří zas!

Dochází i na stařečky, mají rovněž sólo. Jak pak se činí, sotva byste něco podobného spatřili v Čechách. Docela i sedmdesátiletá stařena tančí skočnou. A zas nové překvapení. Dvanáctiletý šohajíček v zelené kordulce a v rukávcích hrne se před muziku, hodí jim hrdě několik korun a vzkřikne: „Malí sólo!" A měli byste je vidět, jak už se dovedou jistě rozháněti v kole pěkně podle taktu se stejně mlaďoučkými děvčátky. Tančí jak staří.

O půlnoci opouštím tyto dobré lidi. Při svém nenáročném žití jak upřímně dovedou oslavovat významné dni v roce. Zvou mne, abych zítra zas přišel, bude prý se čepit šuhaj, družka si ho bude musit vyplatit, ukradnou-li jí ho. A ještě jiné veselí slibují.

Kroj a jeho vývoj

Josef Dufka

Mužský kroj - Nejstarší a nejdůležitější částí mužského kroje byla halena. Byla z pletené a tkané bílé ovčí vlny ušitá na způsob pláště a vzadu měla splývavý přehoz. Ten měl pěkné barevné lemování a za deště ho bylo možno použít jako kapuci. V halenách se chodilo větší část roku mimo doby, kdy uhodila příliš tuhá zima. Tehdy byla halena vystřídána kožichem. Ten byl celý z krásně nahnědo vydělaných kůží s dlouhou vlnou vespod, okraje i límec černou vlnou navenek premovaný. Nad tímto prémem naspodu kolem dokola byl našit širší pásek barevné kůže. I švy byly zakryty úzkými pásky barevné kůže. V parném létě se ovšem nedala nosit ani halena ani kožich. Chodilo se jen v lajbli z bílé vlněné látky s barevnými výložkami a lemováním nebo v soukenné kordule s červenými kytkami a několika řadami lesklých knoflíků. Kdo měl košili vyšívanou jenom na ňadrech, chodil v lajbli, kdo ji však měl vyšívanou i na náramcích a u zápěstí, chodil v kordule. Vyšívání se měnilo s dobou. Když byly doby zlé, bylo vyšívání málo nebo žádné, až teprve od r. 1760 byly košile i úzké mužské černé zástěry vyšívány hojně a největšího rozsahu toto zdobení dosáhlo v roce 1812. Tenkrát bylo vyšívání bohatě zdobeno i malými lesklými "patáčky". Bohužel, nic z té krásy se do dnešních dní (psáno v r. 1952) nezachovalo. Až do roku 1750 nosili chlapi úzké bílé vlněné nohavice a na nohou holinkové vysoké boty se dvěma švy po stranách. Na jejich kramflecích měli svobodní lesklé mosazné či měděné podkovky. Na hlavě v létě klobouk s úzkou stříškou, v zimě beranici. Kolem roku 1820 však se k nám z Pomoraví začaly šířit nohavice černé. Tyto byly zdobeny po stranách bohatě našívaným lemováním. V pase byly spjaty dlouhým krásně probíjeným řemenem, který byl kolem dokola dvakrát omotán. Vlasy měl každý dlouhé, narovno zastřižené. Skrz sklopec byl protažen krásně vyšitý šátek.

Dřívější bílé nohavice byly dobře nositelné i v létě, v černých se však v letním horku chodit nedalo. Proto se ujaly dlouhé bílé široké gatě a vepředu úzká černá vyšíváním zdobená zástěra. Tyto gatě byly zprvu z krásně vybíleného konopného plátna. Poněvadž ale ne každá hospodyně uměla plátno dokonale vybílit, začaly se po roce 1850 pomalu šířit gatě z bavlněného továrního plátna. Z něho se pomalu začínaly šít i košile. Mělo tu výhodu, že bylo lehké, vzdušné, dalo se pěkně naškrobit i vyžehlit. A zase se začalo všecko zdobit vyšíváním, které kolem roku 1900 dosáhlo svého vrcholu. Mužská košile a zástěra byly v tomto směru vpravdě uměleckými díly. Výšivky ale už měly poněkud jiný charakter než dřív. Upřednostňovalo se vyšívání s květinovými motivy, které se k nám dostalo taktéž z Pomoraví.

Po první světové válce začal kroj rychle upadat a v několika letech zanikl úplně. Zanikla sláva krásně vyšívaných košilí s nadouvanými rukávci, zanikly bílé gatě i zástěry, nohavice s probíjenými řemeny,vysoké boty krabovačky i korduly

Hlucká rodina

Hlucká děvčica ve starodávném kroji

Baběnka Rybnikářova č.113 rok 1948

Barbora (roz. Mitáčková) a Matěj Dohnalovi-oba narozeni v roce 1868

Hlučané

Hlučanka s modlitebníma knížkama v ubrousku

Hlučanka Hrdinová roz.Červenková

Hlučané v kožuchoch

Hráčkova z Antonínské ulice s malým Jaroslavem

Huspeninová Marie a Františka

Hlučanky v kroji

Hlučtí mládenci

s červenými nakadeřenými kytkami a řadami lesklých bombíků, zanikly kožichy, haleny, lajble i beranice s kosírky, zůstal jen tzv. městský kroj.

Mnohem bohatší a rozmanitější byl kroj ženský, který také více podléhal módě. Pokud paměť sahá, nosily ženy bílé fěrtušky z tence utkaného lněného plátna, zdobeného u spodu barevnými krepinkami. Ve 14. a 15. století bývaly hojně zdobeny bohatým krumplováním a výšivkami. Vyšití takového fěrtušku trvalo celou zimu. Pod ním, aby se nesl pěkně na široko, byla krátká tvrdě naškrobená sukně, vzadu na drobno navrapený bílý fěrtoch. Z bílého plátna se šily natahačky s rukávy po lokty nadouvanými, na koncích dlouze nařasené a vyšívané. Vyšívání nechybělo ani na ňadrech. Na hlavě bílý opět vyšívaný šátek a na nohou bohatě zdobené vysoké boty. Vdané ženy chodily v lajblích.

Od roku 1750 se u nás, hlavně zásluhou židovských obchodníků, začaly objevovat látky dosud nevídané – až z dalekých východních zemí. Byly to především velké i malé turecké šátky, které si ženské dovedly velice zručně uvazovat na hlavy nejrůznějšími způsoby. Malé šátky byly krásně malované, se střapky kolem dokola a byly i dost drahé. Co by ale ženská nedala za parádu! Takový sváteční fěrtušek přišel až na 5 zlatých. Těchto bohatě zdobených a nákladných látek si dávaly ženy do fěrtušků stále víc, takže kolem roku 1800 mohlo být ve fěrtochu až 8 loket látky. Fěrtochy byly vůbec jakýmsi ukazatelem hmotného blahobytu. Po roce 1815 začala šířka ženských fěrtušků rychle upadat, až se zastavila na 2 loktech. Když pak nastaly po roce 1870 pro venkov lepší časy, zase se do fěrtušků přidávalo. Optimální byly 4, nejvýše 5 loket. Na 8 už to nešlo nikdy.

Koncem 18. století se rozšířily také krajky a vytlačily úplně lemování a krumplování. Bohatě nařasené se našívaly na fěrtušky, natahačky, na obojek (krejzlík). V té době nosily naše ženy nejnádhernější kroje. Na tkaničkách u fěrtušků, na obojkách i na rukávcích bylo v přebohatém vyšívání našito mnoho zlatých plíšků nejrůznějších tvarů. Nelze se ani divit, že jedna nastrojená nevěsta prohlásila sebevědomě: "Za to, co mám na sobě, by se koupil grunt."

V poslední čtvrtině 19. století došlo k několika výrazným změnám. Vzadu se místo bílého fěrtochu nebo barevné sukně začaly objevovat černé hustě navrapené šorce. Z nohou pozvolna mizely vysoké boty a byly nahrazovány střevíci do půl lýtek pěkně zdobenými mosazným nebo barevným probíjením. Teplo ženským nohám dodávaly pestře barevné ručně pletené punčochy. Přes rukávce se nosila kordulka. Na hlavě veliký turecký šátek uvázaný na ušnice. Fěrtušky už byly ostřejších a výraznějších barev. Toto však bylo velkým kamenem úrazu. Dokud bylo všechno ručně vyšívané, snažily se ženské jedna druhou přetrumfnout dokonalostí tohoto vyšívání. Každá je chtěla mít nejpěknější a to bylo pouze ku prospěchu věci. Jakmile se ale začalo závodit v barvách a tisku látek, byl to začátek konce našeho kroje. Rázem se na něm totiž objevily směsice barev a tvarů, které neměly se Slováckem pranic společného. Připomínaly spíše pouťovou střelnici, než bohabojnou duši našeho lidu.

Je s podivem, že ženské za Moravou v okolí Kyjova si přes všechny útoky módy a obchodníků s látkami, zachovaly svůj původní ručně vyšívaný kroj. To naše ženské

Dědáčci při zpěvu. Šimčík, Pospíšek, Burian, Podlas

ho už koncem 18. století začaly opouštět a prahly po cizích látkách zvláštních jmen, které už dnes ani neexistují.

Po roce 1930, kdy začaly mnohé Hlučanky jezdit do Zlína pracovat u Batě, nastaly pro kroj opravdu zlé časy. Jakmile totiž ony začaly chodit po městsku, chtěla se jim většina mladých kamarádek vyrovnat. A tak kroj pozvolna mizel a stal se spíš sváteční záležitostí.

Smutně skončily vysoké kordovanky, jupky, kacabaje, lajblíky, kordulky, rukávce i šátky. Zmizely dlouhé vlasy spletené do lelíků s barevnými pentličkami. Ženské se ostříhaly a oblekly si kalhoty a kabáty. Co ale naděláme, když to tak přinesla doba?

Obchodník Kožík neváhal obléci ke krojové košili kalhoty-rajtky

Rodina

Starodávný hlucký ženský kroj

Od pana Oty Konečného

Marie Straková s dcerou

Viktorie Říhová

Vlevo Štefaníkova, vpravo Pospíšková

Vlevo Soškova, vpravo Rybnikářova

Vlevo Špaňhelovi, vpravo Dřínkovi

Ukázka krojů

Sestry Velčovské. Provd. Blahová a Machalová

Rodina v kroji

Sourozenci Velčovští

Turčinovi-prarodiče paní Malůšové u mlýna z matčiny strany

Svatba

Antonín Dohnal

U Tomášů se chystala svatba. Taková věc dovede udělat v domě pěkný zmatek. Ženich Tonda i ostatní domácí měli plné ruce práce. Celý měsíc se uklízelo, od mlatevny, přes dvůr, chlévy, všecko se zametalo, líčilo, aby je někdo nepomluvil. To jako chlapi. Tetka s děvčicama měly jiné starosti. Chystaly jídlo, nákupy neměly konce. Poslední týden byl barák plný bab. Peklo se cukroví, dělaly se lokše, pekly se vdolečky. V pátek ráno byla zabijačka. „Vidíš," říkal strýc, když vyhnal vykrmené prase ze chléva, „za nic nemožeš a najvíc na tú svaďbu doplatíš." K večeru ustával shon a už jen kuchařky se tužily.

Byla svíca. Hosté se pomalu scházeli. Kmocháčci – největší rodina, ostatní příbuzní, chasa, prostě celá svatba. To bylo radosti a starostí. Dávaly se prezenty. „Co ste si dělali takovú útratu, šak my máme, tož děkujeme." Ozvala se harmonika, po večeři byla pravá slovácká nálada. Stoly se prohýbaly pod jídlem a pití bylo, co hrdlo ráčí. Pozdě v noci se svíca rozcházela. „Aby sa svatební dům vyspál, šak zitra je také deň." Jaké zítra, je už skoro ráno. „Dojděte včas na snídani. V 10 hodin sú

zdavky.“ Zbytek noci uběhl v pohodě. Před desátou se schází svatba. Objevili se i noví hosté. Jeden student si přivezl z Brna dva kamarády. „Jak dybych neměl dost svých hostů,“ bručel svatební otec, ale nedal na sobě nic znát.

Po obřadech v kostele odjeli mladí manželé a chasa k fotografovi do Hradiště. Po jejich příjezdu se začal slavností oběd. Jedlo se a každou chvíli se ozýval z pokojů smích. To studenti obveselovali svatebčany. Za chvíli si jeden z nich půjčil od kuchařek látečku a větší vařečku. „Něco vám předvedeme,“ říká jeden, „vše, co tady jíme, se nám v žaludku smíchá dohromady. My to uděláme hned.“ Vzal talíř polévky a nalil do látečky, dál šla svatební svíčková, pak řízky, vše se pěkně zamíchalo vařečkou, pak přišlo pivo, trochu vína, sodovka. Hosté byli u vytržení. Ještě talíř zákusků a zas zamíchat. Všichni nabízeli: „Eště toto.“

Ale byli jiní, kmocháček a starší družba, kterým se záležitost přestávala líbit. Kmocháček skočil na důvr pro svatebního otce: „Poď sa podívat, a udělaj pořádek.“ Když tento přišel do pokoje, právě sypali do látečky vdolečky a míchali. „Tož toto sa nebude dělat s mojím žrádlem na mojéj svadbě a v mojém domě,“ řval svatební otec, „a ven!“ S domácím pánem lomcoval spravedlivý hněv. Milí hoši vypadli. Kmotr říká svatebčanům: „Nenechte sa rušit, šak čí je svaďba, naša, muziko, veselo!“ „Jezte a pijte,“ pobízí hosty.

Zatím kdosi vynesl ven na dvůr plnou látečku. Chlapi chytili každý jednoho šprýmaře a už byli ve chlévě. „Podaj dvě užičky a tú látečku, včíl sa bude hodovat.“ Kluci se bránili, že to byla jen švanda. Ale kde! Kmotr silák lapl jednoho a krmil ho jak husu za chvilku druhého. Po jídle běželi kluci za stodolu. Co se tam dělo, nikdo neví. Žádný je už potom neviděl.

Svatba pokračovala. Hrála se hra na holiče, okůvání mladé ženy, posílaly se výslužky (heš, heš havránku). Po večeři se začali starší hosté loučit. „Dojděte na oběd,“ zvala svatební matka. Po nedělním obědě se prodávaly peřiny, prodávala se mladá žena (Poď, Tonečku, poď kupovat, budeš ženušku potřebovat). A potom se hosté loučili, každý dostal výslužku ze svatby. „Tož děkujeme za všecko a zas negdy u vás.“

Vzpomínka Emílie Morozové

Moc ráda se vracím ve vzpomínkách do dětství. Věci, které se staly před lety, defilují před mýma očima, jako by to bylo včera.

Vzhledem k tomu, že jsme byli velká rodina s širokým příbuzenstvem, často jsme chodili na svatby. Jako děti jsme se na svatbu ohromně těšily a prožívaly jsme ji velice intenzívně. Vdolečky s čajem, zákusky a sodovky, to všechno byly věci, se kterými se člověk během všedních dnů nesetkával. S rozkoší jsme si dělali hřebíkem otvor do kovového víčka žluté sodovky. Cucat sodovku tímto způsobem bylo rozhodně lepší, než ji spořádaně vypít ze skleničky. A po jejím dokonalém rozšplouchání byli postříkaní všichni kamarádi okolo.

Před svatbou bylo hodně práce, s přípravou různých produktů, které se nosily do domu, kde se svatba konala. Byla to vzájemná výpomoc, která se oplácela. V koši se přinášelo vše, co bylo zapotřebí při přípravách na svatbu. Mouka, cukr, máslo, vajíčka, kupovala se bedna piva, sodovky a slepice na polévku. Vše bylo tenkrát samozřejmě BIO.

Vzpomínám si, že jedenkrát při přípravě másla na kterousi svatbu maminka nalila smetanu do máslenky, ale máslo se nedalo utlouct. Maminka nešťastná nad tímto nezdarem skoro plakala, ale taťka ji povzbudil typicky mužským způsobem: „Aspoň budeš mět o to lehčí koš“. Druhý pokus s nalitím smetany naštěstí vyšel.

Novomanželé Hráčkovi. Zatahovači - Kočí a Kříváček.

Vdolečky se pekávaly z 50 až 70 kg mouky a pečení bylo nekonečné. U pekaře bylo ale vždycky veselo. Nalévala se „sladká", přezpívala se kdejaká písnička a tak se vdolečky většinou povedly.

Několikrát jsem byla za družičku. Poprvé, když se vdávala moje biřmovací kmotřenka. To mi bylo teprve devět let. Když jsem stála nad koláčem a přednášela obvyklé říkaní, sotva mě bylo za stolem vidět. Do dneška mám schovaný zápis tohoto projevu a nyní jej zde předkládám:

Přátelé milí,

já Vás prosím o maličké utišení a mé řeči vyslyšení, bych novomanželům našim přátelům projevila vroucí přání by jim Bůh dal své požehnání, již se stalo, vy jste svoji, nelze rozdvojiti, co Bůh spojil, sňatek po němž vaše touha plála je již dnes bohem požehnána.

Vy, paní nevěsto, dbejte o to, co o dobrých, manželkách je psáno, předně Boha, potom muže svého ctíti, pak budete spokojeně žíti, buďte mu povolná ke všem, pak budete zlatým sloupem v domě vašem. Abych Vás dlouho nebavila a Vám pověděla, co tento koláč na této míse znamená, je to dar Boží, od Boha požehnaný, od pečlivých rodičů obstaraný a od pana staršího družby na stůl přinesený a mně do rukou daný. Paní nevěsta opustila dnes stav panenský a vstoupila ve stav manželský, milejší jí byl mládeneček nežli její věneček. Paní nevěsta mě prosila, abych všem mládencům a pannám poděkovala, že ji velkou radost projevili, když jste ji do chrámu Páně doprovodili. Hrky, hrky patáky proměňte se v dukáty a ty nevěsto nastrč klín ať je do roka cera nebo syn.

Za starší družičku jsem byla několikrát. Jedenkrát i v měsíci květnu, který si vybrali novomanželé jako svatební, nehledě na pověry. A přestože se tvrdívá: „v máji na máry", dodnes prožívají spokojené manželství. Svatba probíhala v radostné atmosféře po celý den. Házelo se do koláče a to jsem zase odříkala naučenou říkanku pro starší družku. Po večeři jsme šli k muzice do Obecní hospody. Na svatbu jsem se již nevrátila v blahé naději, že si toho rodiče nevšimnou. Ale omyl! V doprovodu galána jsem zapomněla na čas. Noc pod hvězdami byla ve dvou tak příjemná! Když v dálce zakokrhal kohout, do mne jako když blesk udeří. Utíkala k domovu co mně nohy stačily. Otec s maminkou už mě šli hledat. Jak jsem se dostala do jejich blízkosti, už letěla metla z tatínkovy ruky. Naštěstí zasáhla hrušku a ne družku a zlomila se na dvě půlky. Tu noc jsem už doma nespala, šla jsem raději k sousedům. Co následovalo? Zatrhnuté randění, muziky a další různá povyražení. Často si říkám jak by se tatínek na život mladých lidí díval dnes. Doba se zrychlila a zmodernizovala a proměny ve stylu života mladých je asi nutno chápat.

Tímto bych skončila vzpomínání na bezstarostné mládí, skromnost, ale o to bohatší vzpomínky

černá beranice ozdobená kytkami a zrcátkem, mašle slovácká, kohoutí bílé pero

krojová kordula z tmavě modrého sukna zdobená kamrholem (z angl. camelwool - velbloudí vlna) červené kytky

bavlněná plátěná košile, dobře naškrobená, výšivka tradiční ruční

v pase kožený řemen tm. hnědý vybíjaný 2,5m dlouhý

vlněný šátek zdobený třásněmi

tm. modré nohavice, zdobené modrým nebo fialovým šňůrováním

krojové černé boty

hlucké čepení

obojek z kaniček bohatě naskládaných u krku, ruční výšivka

rukávce bohatě na jemno naskládané na rukávu, u spodu našité kadrle

kordulka ze sametu v barvě fialové, zelené, modré, nebo tm. červené, okraj výstřihu našitá stuha, ručně vyšitá

v pase uvázaná slovácká stuha

fěrtůšek, pruhakvět (materiál čistá vlna)

u spodu našitá kanička (oficiálně orientální krajka)

krojové kožené boty v černé barvě

Svatební rituály - obecně

Svatby našich předků se velice lišili od našich dnešních představ. Shlukovali se do svazků, které pro ně znamenaly ochranu a přežití spíše než plnohodnotný vztah. Bezpečí pro ně představoval kmen, ke kterému byli velice loajální. Někteří historikové věří, že první sňatky byly vlastně skupinové svatby - manželství s kmenem.

Až mnohem později se lidé scházeli do dvojic a zakládali jednotlivé rodiny. Ale ani tak nebylo manželství vždy šťastná událost. Kvůli soupeření mezi kmeny děti a ženy často upadly do zajetí nebo byly ukradeny. A protože mnoho kmenů zakazovalo manželství v rámci kmene, ženy, které byly uloupeny, si musely vzít neznámého člověka, který je zajal. Ženichovi při únosech nevěsty z její rodiny asistovala jeho družina nebo blízcí společníci. Prvními svědky byla tedy víceméně malá armáda, která odrážela útoky rozzlobených příbuzných nevěsty, zatímco ten s ní ujížděl pryč.

Loučení se svobodou

Stejně jako ostatní svatební tradice, i tato prošla testem času. Úplně první "loučení se svobodou" pochází z 5. století ze Sparty, kde vojáci slavili a připíjeli ženichovi v předvečer jeho svatby. Oslavy loučení se svobodou měly za účel uvolnit nervozitu a napětí ženicha před jeho velkým dnem.

Družičky

Tradice družiček pochází z dob, kdy se svatby začaly plánovat. Několik dnů před svatbou nejstarší družička neboli dvorní dáma navštěvovala nevěstu. Měla dohlédnout na upletení svatebního věnce a pomoci nevěstě s oblékáním. Ostatní družičky zajišťovaly zdobení svatební tabule.

Už v minulosti nosily družičky šaty podobné šatům nevěsty, zatímco společníci ženicha byli oblečení podobně jako ženich. Tato tradice měla zabránit zlým duchům, kteří by chtěli ublížit novomanželům. Stejné oblečení by je zmátlo, nevěděli by, kdo je ženich a kdo nevěsta.

Svatební kytice

Předtím než se začaly vázat svatební kytice z květin, používaly ženy aromatické kytice z česneku, bylinek a obilí na odehnání zlých duchů. Postupem doby byly nahrazeny květinami symbolizujícími plodnost a věčnou lásku.

Svatební šaty

Svatební šaty nebyly vždy tak zdobené jako jsou dnes. V 18. století nosily chudé nevěsty jednoduché šaty. Svému budoucímu manželovi nevěsta tak dávala najevo, že si do manželství nic nepřináší, a že ho ani nezatíží žádným dluhem. Bílé svatební šaty se nosí až od poloviny 19. století. Do té doby si nevěsta vždy oblékla své nejlepší šaty, které mohly být i v různých barvách. Bílé svatební šaty se nosí od roku 1840, kdy měla svatbu královna Viktorie.

Nevěstin závoj

Závoje původně nosily svobodné ženy jako symbol skromnosti. Při dávných svatbách muži smlouvali koupi nevěsty s jejím otcem. Při svatebním obřadu měla nevěsta závoj jako symbol pokory a poslušnosti. Nevěstu mohl ženich spatřit až po obřadu. Někdy v 16. století přišla do módy čelenka s jemným závojem. Krajkové závoje přišly do módy po svatbě královny Viktorie v roce 1840.

Prsteny

Tradice snubního prstenu patří k nejstarším ze všech svatebních tradic a rituálů. Skoro každá civilizace včetně Egypťanů používala prsten jako symbol manželské smlouvy. Pro Egypťany kroužek představoval věčnost a první prstýnky byly spletené z trávy, sena, kůže, kostí a slonoviny. Po vynalezení kovu se začaly vyrábět prstýnky kovové.

Také vůbec nezáleží na tom, na jakém prstu se člověk rozhodne prsten nosit, manželské pouto se považuje za uzavřené po vyřčení svatebního slibu. Nejčastěji se prsten nosí na prsteníčku levé ruky. Tento zvyk pochází od Egypťanů, kteří věřili, že žíla na levé ruce je přímo spojena se srdcem. Dnešní praktičtější vysvětlení říká, že levá ruka se používá méně a tudíž je menší pravděpodobnost, že se prsten poškodí, protože většina lidí jsou praváci.

Navzdory dlouhé tradici se snubní prsteny nosí i na jiných prstech. V alžbětinské Anglii se nosily velké bohatě zdobené prsteny na palcích. V 18. století je římští katolíci nosili na pravé ruce. Diamant na snubním prstenu se poprvé objevil ve středověké Itálii a díky své tvrdosti se stal znamením trvalé lásky.

Snubní prsten by se neměl kupovat v pátek. Přináší to smůlu.

Svatební dort

Svatební dorty tvoří část svatebního rituálu už od středověku. V Římě byly prvními svatebními dorty bochníky pšeničného chleba. Během obřadu se chléb rozlomil nad hlavou nevěsty jako požehnání dlouhého života a mnoha dětí. Hosté často drobečky snědli, aby měli štěstí.

Ve středověké Anglii přinesli svatební hosté malé dortíky nebo koláče na obřad jako dárek pro novomanžele. Koláče se pokládali jeden na druhý a co možná nejvýše, aby bylo znemožněno novomanželům se políbit nad všemi koláči. Pokud se dokázali políbit, bylo to znamení života v hojnosti. Odsud patrový dort jak ho známe dnes. Uchovat jednu porci ze svatebního dortu patří rovněž ke starým tradicím. Aby svazek vydržel, novomanželé si zmrazí vrchní patro svého svatebního dortu a sní si ho společně při prvním výročí.

Dort pro ženicha

V minulosti byl dort pro ženicha nazýván svatebním dortem a to, čemu dnes říkáme svatební dort, byl vlastně dort nevěsty. Postupem času se terminologie obrátila, ale pověry týkající se ženichova dortu přetrvávají. Podle staré legendy, pokud svobodná žena spí s kusem ženichova dortu pod polštářem, bude se jí zdát o muži, za kterého se provdá.

První dorty pro ženicha byly určeny svatebním hostům, aby si je vzali domů jako památku na svatbu. Z tohoto důvodu se většinou pekly z tmavého biskupského chlebíčku, protože dlouho vydržel. Dnešním dortům pro ženichy se meze nekladou a čím kreativnější, tím lepší. Mnoho ženichů si přeje mít svůj dort, který by odrážel některý z jejich koníčků nebo činnosti, kterou dvojice ráda dělá společně.

Popravky

V roce 1880 bylo zvykem na americkém kontinentě pořádat popravky neboli hostinu den po svatbě. Popravky vždy pořádali rodiče nevěsty. Tento zvyk se v některých zemích dodržuje dodnes.

Něco starého, něco nového, …

"Něco starého, něco nového, něco půjčeného, něco modrého a stříbrňák ve střevíčku". Rčení přinášející štěstí pochází původně z viktoriánské Anglie.
Něco starého symbolizuje pouto k rodině nevěsty a minulosti. Nevěsty často nosí starý rodinný šperk.
Něco nového znamená štěstí a úspěch v novém životě nevěsty.
Něco půjčeného představuje lásku a podporu rodiny a přátel v případě potřeby.
Něčím půjčeným může být i drobný suvenýr od šťastně vdané přítelkyně jako například krajkovaný kapesníček.
Něco modrého by měl být předmět, který symbolizuje věrnost a loajálnost.
Nevěsty si často vybírají modrý podvazek nebo stuhu.
Stříbrná mince ve střevíčku je požehnáním hojnosti.

Hrdina - Červenková. Rok 1940

Cibulkova svatba. Začátek 50. let 20. století

Dokud mladá byla, každá roztomilá.
Vdají se a čerti svými triky
Ze všech nadělají semetriky.

Ruské přísloví

Dufkovi. Nevěsta Anežka Hájková (vpravo)

Chudobova svatba. Asi 1925, V zadní ř. zleva Jan Dohnal č. 106, Matěj Dohnal č. 66, Před nimi Ant. Dohnalová s dcerou Marií na rukách

Bůh nestvořil ženu z mužovy hlavy, aby mu poroučela, ani z jeho nohou, aby byla jeho otrokyní. Nýbrž z jeho boku, aby byla blízká jeho srdci.

[Talmud]

Jar.Huspenina-Helena Křiváková.Rok 1949

Nemravova svatba.40.léta 20.stol

Muž a žena jsou dvě poloviny, které spějí k tomu, aby vytvořily celek.

[Platón]

Marie Pospíšková-Jan Blaha.1.6. 1974

Kožíkova svatba.Začátek 40.let 20.stol.Vpravo nahoře manželé Horňákovi

Manželství nedělá tělesné obcování, nýbrž vzájemný soulad.

[Ulpianus Domitius]

Nevěsta Marie Bartoňová,ženich Ant.Šimčík.Začátek 30.let 20. století

Píšťkova svatba.Rok 1929. Vlevo s knírem a dítětem Chudoba, Vpravo Strakovi.Milka Prajzova, Mařenka Tonikova Pospíšková a Ludvík Straka

Šťastné manželství je čajová směs namíchaná z lásky, přátelství, vášně a úcty.
[Durych Jaroslav]

Pospíšek-Dufková. č.358

Nevěsta Filípková-ženich Ťok.40.léta 20.století

Před manželstvím mějte oči široce rozevřené a potom napůl přivřené.
[Franklin Benjamin]

Sovišova svatba.Vpravo Plačkova rodina

Svatba chromého Křiváka.20.léta 20.století

Manželství je přístřešek, do něhož při každé bouři trochu zateče.

[Buddha]

Svatba Jana Hájka.Muži

Svatba Jana Hájka.Ženy

Manželství samo o sobě není ani tak dobré, ani špatné. Jeho zdar či nezdar je jedině v nás.

[Maurois André]

Svatba Jury Mitáčka ze Psinca. Nevěsta Jarka Zalubilová z O. N. Vsi

Svatba prarodičů Radka Bartoníčka.30.léta 20.století

Manželství je moře, pro které dosud nevynalezli žádný kompas.

[Heine Heinrich]

Svatba r.1925, ženich Tomáš Hanáček, nevěsta-Anča Mitáčkova

Svatba u Pospíšků.Nevěsta Dohnalova.Zhruba rok 1956

Nevybírej ženu v tanci, ale v poli mezi žanci.

Ukrajinské přísloví

Svatba v č.552. Ženich Nemrava,nevěsta Truhlářová.Prarodiče Mařenky Velecké. Zhruba rok 1926

Svatba v čp.81nebo 84. Přítomni členové Červenkovy a Dohnalovy rodiny

Jsme dva. Dva na všechno – na lásku, na život, na boj i bolest a na hodiny štěstí. Dva na výhry i prohry, na život i na smrt – dva.

[Karel Čapek]

Štefaníkova svatba č. 96

Svatba Zdenky Vavřínkové

Manželství bez hádek, jako svatba bez muziky.

Turecké přísloví

Ženich Dohnal, nevěsta Křiváková-sestra chromého Křiváka.Rok 1928

Ženich Dufka, nevěsta Habartova

Mít někoho rád mnohdy znamená více než ho milovat.

[Browning]

Ženich František Mitáček,nevěsta Marie Silnicová.Rok 1938

Ženich Jan Straňák,nevěsta Anast.Galdová.Vlevo nahoře Štefaník Matěj s rodinou.1942

Ne nedostatek lásky, ale nedostatek přátelství zaviňuje nešťastná manželství.
[Nietzsche]

Ženich Jan Štefaník, nevěsta Anna Pospíšková.Konec 40.let

Ženich Straňák, nevěsta Ludmila Kočí, asi.2. polovina 50. let.20. století

Předvedení hlucké svatby

Na hody 2010 spojila skupina hluckých folklorních nadšenců síly a v sobotním večerním programu předvedla svatbu tak jak kdysi v dávných dobách vypadala. Pomocnou ruku podala i místní herečka Irena Krylová- Poledníková. Pro tento případ se z ní stala zapálená režisérka a spoluautorka scénáře. Ten byl vytvořen na základě knihy „Slovácké městečko Hluk" od Františka Hořínka. Vlastními vzpomínkami přispěly i nejstarší ženy z Hluku, které se ještě jako děti nefalšovaných hluckých svateb účastnily.

Svatební produkce byla vlastně malou předpremiérou, protože v roce 2011 Hlučané v rámci Muzejní noci vyrazili do Muzea Jana Ámose Komenského v Uherském Brodě. Dosud tam byly prezentovány lidové svatby z obcí Strání (2008), Vlčnova (2009) a Újezdce-Těšova (2010). A svatba se odehrála také v rámci Dolňáckých slavností 2011.

Současné svatební taškařice

Ženich předvádí svou sílu rubáním pařezu

Zpestření svatby Petra a Markéty Jelénkových

Marek a Míša

Taškařice ze svatby Silvy a Davida Hájkových

Ze svatby Míši a Marka Hrdinových

Novomanželé Mátlovi

Předvedení hlucké svatby v brodském muzeu 4. 6. 2011

Hlucké vdolečky
(podle Marie Lekešové)

1kg hladké mouky
20 dkg mletého cukru
15 dkg sádla
15 dkg másla
4 žloutky
1 celé vejce
1 dkg soli
8 dkg kvasnic
1/4 litru mléka
1 velká štamprle rumu

Tvarohová náplň:

1 kg tvarohu
5 dkg másla
15 – 20 dkg krystalového cukru
1 vanilkový cukr
1 žloutek
5 dkg rozinek

Posýpátko:

25 dkg másla
25 dkg mletého cukru
1/2 kg hladké mouky
povidla na ozdobu

Olejové vdolečky

1 kg hladké mouky
Sůl
4 dcl oleje
4 žloutky
10 dkg cukru
½ l mléka
Za 2 Kč kvasnice

Z části vlažného mléka, lžičky cukru a droždí si připravíme kvásek. Do mísy dáme mouku, cukr, vzešlý kvásek, žloutky rozmíchané ve vlažném mléce a olej. Zaděláme do hladkého těsta a necháme kynout. Mezitím si připravíme tvarohovou náplň

Tvarohová náplň:

1 tvaroh
3 lžíce cukru
1 vanilkový cukr
hrozinky podle chuti, případně trochu mléka na zředění
– na těsto z 1 kg mouky je potřeba náplň asi z 1 kg tvarohu

Z vykynutého těsta uždibujeme kousky, do kterých vždy zabalíme lžičku tvarohu, jako do kynutých knedlíků. Potom kuličku rozplácneme na placičku, vyhloubíme důlek, naplníme povidly, posypeme drobenkou, pomašlujeme žloutkem.

Koláčky skládáme na plech vyložený pečícím papírem a pečeme v předehřáté troubě na 180°C, dokud nezezlátnou.

Vlčnovské vdolečky

Tukové těsto: 1/4 kg másla/nejlépe stolní – II.
12 dkg hladké mouky speciál – rychle zpracujeme a dáme odpočinout do lednice

Šlehačkové těsto: šlehačka, 3 žloutky, 4 lžíce oleje, sůl, citronová kůra, vanilkový cukr, podle potřeby polohrubá mouka

Kvásek: 1/4 l mléka, 5 dkg cukru, kvasnice, trochu polohrubé mouky

Z přísad důkladně vypracujeme řidší těsto: musí být lesklé a dělat bublinky. Necháme vykynout a po vykynutí rozválíme na válu. Doprostřed dáme tukové těsto, podobně jako u lístkového těsta, přeložíme, rozválíme a znovu a znovu přeložíme, dáme znovu kynout. Takto rozvalujeme a překládáme 3x. Po posledním kynutí rozválíme na válu, krájíme na čtverečky asi 4x4 cm, na které klademe tvarohovou náplň zpracovanou do kuliček. Zabalíme, spojem položíme na vymaštěný plech a necháme chvíli odpočinout, pak uděláme malý důlek, vdolečky potřeme rozšlehanými vejci – všude mimo důlek (povidla by sjížděla). Do důlku dáme povidla, na ně drobenku. Po mírném nakynutí pečeme v troubě.

Tvarohová náplň: Na toto množství těsta asi 2 kostky tvarohu, ze kterého jsme vymačkali vodu, cukr – krystal dle chuti, vanilkový cukr, citronovou kůru, žloutek. Zpracujeme a přidáme rozinky předem namočené v rumu. Tvoříme malé kuličky.

Povidlová náplň: Povidla rozmícháme, přidáme rum nebo tresť. Můžeme přidat i trochu mletého badyánu. Povidla se nejlépe dávkují ze sáčku (od šlehačky) z ustřiženým růžkem.

Drobenka: hladká mouka speciál, cukr moučka, máslo nebo hera, žloutek

Maková náplň: cukr krystal podle chuti svaříme s vodou, přidáme mák, chvíli povaříme, přidáme rozinky a rum

Makovníčky: na čtverečky nebo menší obdelníčky těsta dáme váleček makové náplně, zabalíme, namočíme v rozšlehaných vejcích a obalíme v drobence. Na plech klademe spojem dolů.

Poděkování

Srdečné poděkování patří všem Hlučanům a Hlučankám, kteří ochotně zapůjčili svatební fotografie svých předků. A to nejen ty, které najdete v této brožuře, ale také všechny, které bylo možno o Dolňáckých slavnostech 2011 spatřit na výstavě nazvané „Hlucká svatba“. Po skončení výstavy byly všechny uloženy do kronikářského archívu pro ty, kteří přijdou po nás.

Vydal:	Městská knihovna v Hluku Město Hluk
Zpracovala:	Marie Plačková
Spolupracovala:	Eva Skopalová
Fotodokumentace:	Pavel Popelka Štěpán Mitáček Archiv kroniky města Hluk
Náklad:	500 výtisků
Sazba a tisk:	LK Print
© 2011